

Covid 19 ile mücadelede liberal model: Birleşik Krallık

Selin Nasi

Birleşik Krallık, dünyayı etkisi altına alan yeni koronavirüs (Covid 19) salgınıyla mücadelede, pek çok batılı ülke gibi, başarılı bir performans sergileyemedi. Sağlık Bakanlığı verilerine göre, 28 Nisan günü itibariyle Birleşik Krallık'taki Covid 19 vaka sayısı 161 bini geçti, 21 binin üzerinde insan ise hayatını kaybetti.

Nisan ortasına kıyasla vaka ve ölüm sayılarında hafif bir azalma göze çarpsa da, ülke içinde hükümete yönelik eleştiriler devam ediyor. Özellikle, enerjisini ve dikkatini fazlasıyla Brexit'e odaklamış Başbakan Boris Johnson'ın, 24 Ocak'tan 2 Mart'a dek, salgın tehdidinin değerlendirildiği ulusal güvenliğe ilişkin Cobra toplantılarının ilk 5'ine katılmadığı bilgisinin ortaya çıkması ardından, hükümet yetkilileri hakkında soruşturma açılması dahi gündeme getirildi. Salgının ciddiyetini geç kavradığından ötürü hükümeti eleştirenler, kaybedilen 38 günlük zamanın, eksik tıbbi malzemelerin tedariki, yoğun bakım ünitelerinin kapasitesinin artırılması ve aşıya yönelik bilimsel araştırmalar için kullanılması durumunda, bugün Birleşik Krallık'taki vaka ve ölü sayısının çok daha düşük olacağını savunuyor.

“Sürü Bağışıklığı” stratejisinden geri adım

Boris Johnson hükümeti, Acil Durumlar için Bilimsel Danışma Kurulu'nun (SAGE) tavsiyesi ışığında, İngiltere'de ilk vakanın görüldüğü Ocak sonundan Mart'ın ikinci haftasına dek olayları akışına bırakmayı tercih etti. “Sürü bağışıklığı” stratejisi olarak anılan ve çokça tartışılan bu yaklaşım, hastalığa yakalananların geliştireceği bağışıklık sayesinde virüsün yayılma hızının kontrol altına alınacağı varsayımına dayanıyordu. Ancak, Imperial College Küresel Salgın Hastalıklar Merkezi'nin 17 Mart'ta yayınladığı raporda, tedbir alınmadığı takdirde 250 binden fazla kişinin hayatını kaybedeceği uyarısı ardından, hükümet salgına

ilişkin politikasında sert bir U-dönüşü yaparak, hızlıca tecrit önlemlerini artırma yoluna gitti.

Tecrit kararlarının uygulanışını büyük ölçüde bireylerin inisiyatifine bırakarak liberal bir çizgi izleyen Birleşik Krallık, teknolojik gözetim ağlarının da yardımıyla sert karantina önlemleri alan Çin ile bireyler arası 2metrelik sosyal mesafe kuralına bağlı kalmak koşulu ile gündelik hayata devam eden İsveç modeli arasında bir noktada bulunuyor.

Bugün Birleşik Krallık'ta, olağanüstü hal durumu veya resmi olarak ilan edilmiş sokağa çıkma yasağı olmamasına rağmen, insanların gündelik alışveriş, bir ihtiyaç sahibine yardım, günde bir kereye mahsus olmak kaydıyla egzersiz yapmak dışında evden çıkmamaları isteniyor. Okullar 20 Mart'tan bu yana kapalı olmakla birlikte, eğitim kurumları sağlık, güvenlik, ulaşım ve enerji alanında çalışanların çocuklarına hizmet vermekte. Belli sektörler haricinde, imkanı olanların işlerini evden takip etmeleri bekleniyor. Kamuya açık alanda, örneğin, parklarda sosyal mesafe kuralına riayet etmeyenler para cezasına çarptırılıyor.

Birleşik Krallık'ın Salgınla Mücadele Karnesi

Tecrit uygulamaları 5 haftayı geride bırakırken, Birleşik Krallık'ın salgınla mücadele karnesine şeffaflık, sağlık sistemi altyapısı ve tecridi destekleyici ekonomik tedbirler gibi kriterler bakımından nasıl bir profil çizdiğine bakıldığında aşağıdaki sonuçlar çıkarılabilir:

Şeffaflık: Öncelikle, ülkede Covid 19 vaka sayısı, iyileşen hastalar ve ölüm oranları, Sağlık Bakanlığı'nca düzenli olarak güncellenmekte. Bilgiler herkesin erişimine açık. Ancak, bu rakamlar yalnızca hastanelerde kayıtlı ve test yapılmış hasta sayısını kapsadığından, gerçek oranların çok daha yüksek olduğu düşünülüyor. Nitekim, geçtiğimiz haftalarda bakımevlerindeki ölümlerin basına yansımalarının ardından, bu rakamlar yeniden güncellenmeye başlandı. Bununla birlikte hükümet yetkilileri, düzenli olarak kamuoyunu süreçle ve alınan tedbirlerle ilgili olarak bilgilendirmekte. Hatta, siyaseten sembolik bir göreve sahip olmasına rağmen, milli birlik ve beraberliğe ihtiyaç duyulan bu hassas dönemde Kraliçe II. Elizabeth'in de halka hitap ederek, vatandaşlara moral vermeye çalıştığını not düşelim.

Sağlık sistemi altyapısı: Birleşik Krallık'ı salgınla mücadelede dezavantajlı kılan faktörlerin başında, kuşkusuz Ulusal Sağlık Sistemi'nin (NHS) sorunlu olması geliyor. Muhafazakar Partili hükümetlerin 2010'dan bu yana sağlık sektöründe kaynak kısıntısına gitmeleri neticesinde, çalışan sayısının yetersizliği, hastane ve ekipman eksikliğinden

muzdarip olan NHS'nin yeniden yapılandırılması, aslında Aralık 2019 genel seçimlerine de damga vuran önemli gündem maddelerinden biriydi.

Salgın, İngiltere'nin sağlık sistemindeki çatlakları iyice görünür kılmış oldu. Covid 19 ile mücadele stratejisini vaka sayısını yavaşlatarak sağlık sisteminin çökmesini önlemek üzerinden kurgulayan hükümet, ivedilikle sağlık hizmetlerinin kapasitesini artırmaya gayret ediyor. Bu bağlamda, özel hastaneler ile devlet hastaneleri koordineli bir şekilde Covid 19 hastalarına hizmet verirken, yatak kapasitesi, ülkenin dört bir yanında kurulan Nightingale sahra hastaneleri ile desteklenmekte. Mart ayında yoğun bakım yatak kapasitesi 4000 olan NHS, bir ay içinde bu sayıyı 6500'e yükseltti. Öte yandan, sağlık çalışanlarının sayısını artırmak amacıyla, emekli sağlık çalışanları ve son sınıf tıp öğrencileri göreve çağrıldı. NHS verilerine göre, yaklaşık 20 bin emekli sağlık çalışanı, 5500 son sınıf tıp öğrencisi ve 18700 hemşire aday da salgınla mücadele kapsamında NHS'in çalışmalarına katıldı.¹

Birçok ülkede olduğu gibi Birleşik Krallık'ta da sağlık çalışanlarının ihtiyaç duyduğu koruyucu giysi ve maske sıkıntısı en büyük sorunlardan biri. Sağlık çalışanlarının hayatlarını tehdit eden tıbbi malzeme eksikliği, iç ve dış piyasalardan temin edilerek aşmaya çalışılıyor. Ancak Nisan sonu itibariyle, 82 NHS çalışanı ve 16 bakımevi görevlisinin Covid 19 sebebiyle hayatını kaybettiği bir ortamda, 22 Nisan'da Türkiye'den Birleşik Krallık'a gönderilen malzemelerde olduğu gibi, sevkiyatta yaşanan birtakım gecikmeler, hükümetin üzerindeki baskıyı ister istemez artırıyor.

Birleşik Krallık'ın Covid 19 ile mücadelede sınıfta kaldığı konulardan bir diğeri ise test kapasitesi. Dünya Sağlık Örgütü'nün defalarca vurgu yaptığı üzere, yaygın şekilde test yapılması, şüpheli vakaların tespiti ve izolasyonu açısından önem taşıyor. Hükümet, Başbakan Boris Johnson'ın pek de gerçekçi olmadığı anlaşılan günde 100 bin test hedefini tutturmak konusunda hala iddialı olsa da, Birleşik Krallık'ta 29 Nisan itibariyle test sayısı ancak 43 bine ulaşabildi. Bununla birlikte, test kapasitesinin artırılması amacıyla çalışmalar devam etmekte. Bu bağlamda hem test hem de laboratuvar sayısı artırılmaya çalışılıyor. Ayrıca, kapasite artışına paralel test konusundaki duruşunu revize eden hükümet, başta sağlık görevlileri, ulaşım ve gıda sektöründe çalışanlar olmak üzere, işe gitmek zorunda olan kesimlerin yanı sıra hastalığın semptomlarından şikayet eden 65 yaş üstü tüm vatandaşların test yaptırmasını teşvik ediyor.

Ekonomik Tedbirler: Gündelik hayatı durma noktasına getiren Covid 19 salgını, hükümetleri vatandaşların hayatını korumakla, ekonomik çöküşü engellemek arasında zor

bir seçim yapmaya zorluyor. Birleşik Krallık, bu bakımdan, tecrit kurallarına eş zamanlı olarak açıklanan ekonomik tedbir paketleriyle salgının ekonomik hasarını bir ölçüde telafi etmeye çalışan ülkeler kategorisinde. İşverenlere yönelik 330 milyar sterlinlik (GDP'nin %15'ine denk geliyor) kredi teşvik paketinin yanı sıra, hükümetin 3 ay süreyle çalışanların (işçilerin) maaşlarının %80'ini, aynı şekilde serbest meslek sahiplerinin aylık ortalama gelirlerinin %80'ini (en yüksek tutar 2500 sterlin olmak üzere) üstlenmiş olması, şirketlerinin vergilerinin Haziran sonuna dek ertelenmesi ve kiracıların evlerinden atılmayacaklarının taahhüt edilmesi gibi önlemlerin, süregelen ekonomik belirsizliklere rağmen, tecrit kurallarının daha sorunsuz şekilde uygulanmasına yardımcı olduğu söylenebilir.

Normal hayata ne zaman dönülecek?

Üç aylık sürenin dolmasına az bir zaman kala, vaka artış hızındaki görece azalmanın da verdiği cesaretle, -İtalya, İspanya gibi ülkeler normalleşme yönünde adımlar atarken- ekonomik çıkarlara öncelik veren bazı Muhafazakar Parti'liler, tecridin yumuşatılması yönünde taleplerini dillendirmeye başladı bile. Ancak koronavirüs teşhisiyle evde geçirdiği karantina süresi ardından sağlık durumunun kötüleşmesi sebebiyle 5 Nisan'da hastaneye kaldırılan, 3 gün yoğun bakımda kaldıktan sonra sağlığına kavuşan Başbakan Johnson'ın temkinli davranması bekleniyor. Nitekim, 27 Nisan'da yeniden iş başı yapan Başbakan Johnson, İngiliz halkından biraz daha sabretmelerini isterken, tecridin erken kaldırılmasının ikinci bir salgın dalgasına yol açabileceğini, bunun daha kötü ekonomik sonuçlar doğuracağını ifade etti.

Bu arada, hastalığı geçirmiş olmanın virüse karşı bağışıklık sağlamadığı gibi virüs bulaştırma riskinin devam ettiğini ortaya koyan bilimsel çalışmalar, hükümetin antikor testi üzerinden normalleşme hesaplarını boşa çıkarmış görünüyor. Hal böyleyken, umutlar etkili tedavi yöntemlerinin geliştirilmesi ve elbette aşının bulunmasına bağlanmış durumda. Hatta, 23 Nisan'da Oxford aş grubu geliştirdikleri aşığı insanlar üzerinde denemeye başladı bile.

Korona günlerinde Brexit müzakereleri

Salgın her türlü siyasi gündem maddesini ikinci sıraya geriletmişken, Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği arasındaki Brexit görüşmeleri 6 haftalık bir kesintinin ardından, sanal ortamda da olsa hala devam ediyor. Hafızaları tazelemek gerekirse, İngiltere'nin 31 Ocak

2020’de AB üyeliğinden resmen ayrılmasının ardından 11 aylık geçiş dönemi başlamıştı. Bu zaman zarfında, İngiltere’nin başta ticaret olmak üzere AB ile ilişkilerini düzenleyecek kapsamlı bir anlaşmaya varması gerekiyor. Ne var ki, salgın öncesinde dahi bu kadar kısa sürede tarafların uzlaşması gerçekçi görünmüyordu. Salgının dayattığı siyasi ve ekonomik koşullar altında, tarafların pozisyonlarından taviz vermeleri iyice güçleşeceğinden, şayet anlaşmasız Brexit’in sonuçlarıyla baş etmek istenmiyorsa, 30 Haziran’a dek müzakerelerin tamamlanması için belirlenen son tarihin revize edilmesi gerekiyor.

Tüm bu arka planda, dünyanın sayılı gelişmiş ülkelerinden biri olan Birleşik Krallık, Covid 19 salgınını daha iyi yönetebilir ve virüse bağlı ölümler önlenebilir miydi? Bu soruların cevabını ancak fırtına dinip ortalık sakinleşince alabileceğiz. Salgın tam anlamıyla kontrol altına alındıktan sonra, yaratmış olduğu yıkımın sonuçlarıyla yüzleşme ve akabinde onarma süreci başlayacak. Bu süreçte, kuvvetle muhtemel, Johnson hükümetine de salgınla mücadelede kaybedilen o 38 günün hesabı sorulacaktır. Covid19, siyasette kimi koltuğundan eder bilinmez, ancak yitirilen canların geri gelmeyeceğini biliyoruz.

¹ Hastane personeli, yatak ve test kapasitesine ilişkin rakamlar İngiltere’nin Ulusal Sağlık Sistemi NHS internet sitesinden ve Sağlık Bakanı Matt Hancock’un beyanatlarından alınmıştır.

Gazeteci. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi & Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Doktora Adayı. Medyascope TV'de yayınlanan ve tamamı kadın yorumculardan oluşan tartışma programı Femfikir'in düzenli katılımcılarından.

*DPK Notları kategorisinde paylaşılan görüşler yazarın kendi fikirleridir ve bunlar Dış Politikada Kadınlar İnisiyatifinin görüşlerini yansıtmamaktadır.